

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Vértés István*

Cím: *Budapest - 70 éves*

Forrás: *Székely János*

Mn.
(Hely)

1943. III. 20
(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal...)

Osztályozás

Tárgy *9.439*

Hely

Idő

Személy

1872 / 1942

Budapest - 70 éves

Tóth Vilmos belügyminiszter 1873 elején felhívta az ország összes törvényhatóságait, hogy hivatalos irataikban ezentúl a „Buda-Pest” elnevezést használják, mert az 1872. évi XXXVI. törvény cikk Buda és Pest szabad királyi fővárosokat, valamint Ó-Buda mezővárost és a Margit-szigetet „Buda-Pest főváros” néven egyesítette és az ország fővárosává emelte. Ez az utasítás a három város közigazgatásában olyan zavarokat idézett elő, hogy a belügyminiszter egy újabb körrendeletben sietve közölte: Buda, Pest és Ó-Buda egy törvényhatóságot csak a szervezés teljes befejezése után fog képezni, „addig pedig jelen területük önállóságukban megmaradván a hivatalos érintkezés velük az eddigi szokás és elnevezés szerint eszközözlendő.” A „Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről” szóló törvényt 1872 végén, két nappal karácsony előtt hirdették ki, de végrehajtása csak 1873-ban történt hosszú hónapok szorgos munkájával. Így született meg 70 esztendővel ezeiőtt a mai Budapest.

Hosszú út vezetett odáig. A két főváros egyesítését és Ó-Buda bekebelezését már a szabadságharc legforróbb napjaiban elrendelte Szemere Bertalan miniszterelnök és belügyminiszter. Az 1849 június 24-én kelt miniszteri rendelet hangsúlyozta, hogy az egyesítés nélkül a három város közigazgatásából az egység, összhangzás, egyszerűség, gyorsaság és pontosság öröklék hiányozna. A személy- és a vagyonzbiztonság is megköveteli az

vezetést tovább fenntartani akkor már nem lehetett. 1848 előtt Pest és Buda igazgatása alig különbözött a többi szabad királyi városétól, Ó-Buda pedig Pest vármegye hatósága alá tartozott. A két főváros élén külön polgármester, főbíró és rendőrkapitány állott. Ők és néhány tanácsnok alkoták a városok magisztrátusát, mely nemcsak a közigazgatást intézte, hanem bírói hatalmat is gyakorolt. Ennek a tanácsnak a hatásköre csupán a városi polgárságra terjedt ki, a városban lakó nemesekre azonban nem. 1848-ban, a nagy alkotmányos átalakulás során a szabad királyi városokról — tehát Pestről és Budáról is — a XXIII. törvény cikk hevenyészetten intézkedett. A városi törvényhatóságnak rendőri, büntető- és magánjogi tekintetben alávetette ugyan a városok minden lakosát, a „választott polgárság” középkerületi intézményét is megszüntette és a tisztviselők, valamint a képviselőtestület megválasztását a város egész közönségének választójoggal felruházott tagjaira bízta, de a régi közigazgatás nehézkes rendszerének megváltoztatásáról nem intézkedett.

E törvény hiányosságai és a fővárosok egyesítése tették szükségessé Tóth Vilmos belügyminiszter törvényjavaslatát, amelyet az obstrukció miatt csak 1872 végén, a Lóczy-kormány lemondásának és a Szlávay-kormány kinevezésének napjaiban tárgyalhatott le az országgyűlés. Tóth belügyminiszter már a törvény kihirdetésének napján elrendelte az egyesített főváros szervezésének megkezdését. Ennek kezességére egy 34 tagú bizottságot választottak,

amelyben Pestet 20, Budát 10 és Ó-budát 4 tag képviselte. A bizottság elnöke Széher Mihály, alelnöke báró Liphay Béla, jegyzői Gerlóczy Károly, Kamermayer Károly és Országh Sándor voltak. 1873 február 13-án a belügyminiszter Havas Ignác királyi tanácsost miniszteri biztossá nevezte ki és egy hónap múlva a miniszteri biztos Pest és Buda, valamint Ó-Buda képviselőtestületeinek közös közgyűlését

március 20-ára hívta egybe a pestvárosi Vigadó kis termébe. A három város képviselői ezen a napon, délelőtt 9 órakor gyűltek először össze, mint az egyesített főváros törvényhatósága, hogy a 34-es bizottság javaslatait a miniszteri biztos előkérletével tárgyalás alá vegyék. Ez a nagy munka egy fél évig folyt, az utolsó közös közgyűlést október 9-én tartották meg. Közben tárgyalták azokat a szabályrendeleteket, amelyek az új közigazgatási kerületek beosztásáról, a választókerületek alakításáról, a tisztikar és a többi fővárosi alkalmazott létszámának, hatáskörének és fizetésének megállapításáról, valamint a tanácsi választások módjáról intézkedtek. A közös közgyűlések határozatait Havas miniszteri biztos gróf Szapáry Gyula belügyminiszter elé terjesztette, aki az időközben lemondott Tóth Vilmos utóda lett. Az utolsó közgyűlésen felolvasták a miniszter leiratát, amely tudtul adta, hogy a király a törvényhatóságnak „Buda-Pest egyesített főváros” új címeréről, pecsétjéről és lobogójáról hozott határozatát jóváhagyta.

1871-et irtak és a régi városi szer-

vezetést tovább fenntartani akkor már nem lehetett. 1848 előtt Pest és Buda igazgatása alig különbözött a többi szabad királyi városétól, Ó-Buda pedig Pest vármegye hatósága alá tartozott. A két főváros élén külön polgármester, főbíró és rendőrkapitány állott. Ők és néhány tanácsnok alkoták a városok magisztrátusát, mely nemcsak a közigazgatást intézte, hanem bírói hatalmat is gyakorolt. Ennek a tanácsnak a hatásköre csupán a városi polgárságra terjedt ki, a városban lakó nemesekre azonban nem. 1848-ban, a nagy alkotmányos átalakulás során a szabad királyi városokról — tehát Pestről és Budáról is — a XXIII. törvény cikk hevenyészetten intézkedett. A városi törvényhatóságnak rendőri, büntető- és magánjogi tekintetben alávetette ugyan a városok minden lakosát, a „választott polgárság” középkerületi intézményét is megszüntette és a tisztviselők, valamint a képviselőtestület megválasztását a város egész közönségének választójoggal felruházott tagjaira bízta, de a régi közigazgatás nehézkes rendszerének megváltoztatásáról nem intézkedett.

március 20-ára hívta egybe

a pestvárosi Vigadó kis termébe.

A három város képviselői ezen a napon, délelőtt 9 órakor gyűltek először össze, mint az egyesített főváros törvényhatósága, hogy a 34-es bizottság javaslatait a miniszteri biztos előkérletével tárgyalás alá vegyék. Ez a nagy munka egy fél évig folyt, az utolsó közös közgyűlést október 9-én tartották meg. Közben tárgyalták azokat a szabályrendeleteket, amelyek az új közigazgatási kerületek beosztásáról, a választókerületek alakításáról, a tisztikar és a többi fővárosi alkalmazott létszámának, hatáskörének és fizetésének megállapításáról, valamint a tanácsi választások módjáról intézkedtek. A közös közgyűlések határozatait Havas miniszteri biztos gróf Szapáry Gyula belügyminiszter elé terjesztette, aki az időközben lemondott Tóth Vilmos utóda lett. Az utolsó közgyűlésen felolvasták a miniszter leiratát, amely tudtul adta, hogy a király a törvényhatóságnak „Buda-Pest egyesített főváros” új címeréről, pecsétjéről és lobogójáról hozott határozatát jóváhagyta.

Ezzel a főváros egyesítése és közigazgatásának reformja befejeződött. 1871 tavaszán, amikor a belügyminiszter értekezletet hívott volt össze az egyesítés előkészítésére, a nagy tervet minden oldalon idegenkedéssel fogadták. 1873 őszén, az egyesített közgyűlés tanácskozásainak végén Havas miniszteri biztos megállapította, hogy a három város képviselői leközölték az ellentétes érdekeket és az ügy nagyságát felfogó odaadással működtek. A főváros egyesítése olyan esemény, melynek jelentőségét igazán lemérni csak ma, 70 év távlatából lehet. Akkor Budapest területe 24.892 hold volt, lakosainak száma 270.426. Most területben megnövekedve és népességben megsokszorozódva, szellemi értékekben és vagyonban meggyarapodva arra készül, hogy magába fogadja a hozzá simuló városokat s falvakat és Budapestből Nagy-Budapestté váljon. Vértés István.